

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIGA CHET TILINI O'RGATISHDA GENDER YONDASHUVI

Sharifzoda Marjona Sardorbek qizi

Urganch Davlat Pedagogika Instituti

Xorijiy til va adabiyot (Ingliz tili) ta'lim yo'nalishi 2-kurs talabasi

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 20-May 2024 yil
Ma'qullandi: 25-May 2024 yil
Nashr qilindi: 30-May 2024 yil

KEY WORDS

Ta'lim tizimi, gender yondashuv, boshlang'ich ta'lim, metodika, chet tillari.

ABSTRACT

So'nggi o'n yil ichida ta'lim maqsadlari va ularni amalga oshirish yo'llari g'oyasida tub o'zgarishlar yuz berdi. Bilim tizimini taqdim etishdan muammolarni faol hal qilish va muayyan yechimlarni ishlab chiqishga, individual fanlarni o'zlashtirishdan murakkab hayotiy vaziyatlarni ko'p tarmoqli o'rganishga, o'qituvchi va o'quvchilarning ta'lim mazmuni va usullarini tanlashda hamkorligiga o'tish mavjud. Ushbu o'tish ta'limdagi qiymat ko'rsatkichlarining o'zgarishi bilan bog'liq. Boshlang'ich ta'limning qiymat ko'rsatkichlari Davlat ta'lim standarti talablarida ifodalangan ta'lim tizimiga shaxsiy, ijtimoiy va davlat buyurtmalarini belgilaydi. Mazkur maqolada davlat buyurtmalarining muhim vazifalaridan biri boshlang'ich sinf o'quvchilariga chet tillarini o'qitishning muammo va yechimlari to'g'risida fikr yuritiladi. Shuningdek, ushbu masalani gender yondashuvi asosida amalga oshirishning ijobiy jihatlari yoritib beriladi.

Chet tillarini o'qitish usullarini rivojlantirish, takomillashtirish, optimallashtirish vazifasi har doim ta'limning dolzarb muammolaridan biri bo'lib kelgan va shunday bo'lib qolmoqda. Ta'limning murakkabligi va intensivligining oshishi munosabati bilan o'quv jarayonini tashkil etishning o'quvchilarning psixofiziologik va ijtimoiy rivojlanishining yosh bosqichlariga muvofiqligi masalasi birinchi o'ringa chiqadi. Hozirgi vaqtda bolalarning jinsiy va yosh xususiyatlariga muvofiq ta'lim mazmuni, shakllari va usullarini tanlash zarurligi tobora ko'proq ta'kidlanmoqda. Ta'limning dastlabki bosqichiga to'g'ri keladigan boshlang'ich maktab yoshi haqli ravishda tadqiqotchilar va amaliyotchi o'qituvchilarning e'tiborini tortadi. Darhaqiqat, nafaqat maktab yutuqlari, balki umuman shaxsning shakllanishi ham maktab talablari qizlar va o'g'il bolalarning imkoniyatlariga qanchalik mos kelishiga bog'liq.

Chet tillarini o'qitishning samarali usullarini ishlab chiqish tilshunoslik, psixologiya, pedagogika va tegishli ilmiy fanlarning o'zaro yutuqlariga asoslanadi. Zamonaviy ilm-fan ta'lim va tarbiya tizimiga ta'sir etuvchi omillarni chuqur tahlil qilish zarurligini ko'rsatadigan ko'plab empirik ma'lumotlarga ega. Bunday omillardan biri bu gender omil. Zamonaviy lingvistik tadqiqotlarda nutq funktsiyalarini amalga oshirishda har bir yarim sharning rolini tahlil qilish, shuningdek, chet tilini o'rganishda nutq faoliyatini ta'minlashda interhemisferik

o'zaro ta'sir xususiyatlarini tahlil qilish tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Miyaning funktsional assimetriyasi nazariyasi lateralizatsiya xususiyatlari va o'ng va chap yarim sharhlarning o'zaro ta'siri til qobiliyatining shakllanishiga ta'sir qiladi va jins bilan belgilanadi¹.

Boshlang'ich sinflarda chet tilini o'qitish maqsadlari chet tili bo'yicha namunaviy dasturga muvofiq quyidagicha qisqartiriladi:

- boshlang'ich darajadagi chet tilida muloqot qilish ko'nikmalarini shakllantirish, boshlang'ich maktab o'quvchilarining og'zaki (tinglash va gapirish) va yozma (o'qish va yozish) shakllaridagi nutq qobiliyatlari va ehtiyojlarini hisobga olgan holda;

- bolalarni chet tilidan foydalangan holda yangi ijtimoiy tajriba bilan tanishtirish; boshlang'ich sinf o'quvchilarini chet ellik tengdoshlar dunyosi, xorijiy bolalar folklori va badiiy adabiyotning mavjud namunalari bilan tanishtirish; boshqa mamlakatlar vakillariga do'stona munosabatni tarbiyalash;

- boshlang'ich maktab o'quvchilarining nutq, intellektual va kognitiv qobiliyatlarini, shuningdek ularning umumiy ta'lim qobiliyatlarini rivojlantirish; chet tilini yanada o'zlashtirish uchun motivatsiyani rivojlantirish;

- boshlang'ich maktab o'quvchilarini chet tili orqali tarbiyalash va har tomonlama rivojlantirish.

Belgilangan maqsadlarga asoslanib, "chet tili" fanini o'rganish quyidagi muammolarni hal qilishga qaratilgan:

- chet tilida gaplashadigan/ yozadigan odamlar bilan o'zaro tushunishga, ovozli va yozma matnlar orqali yangi narsalarni o'rganishga imkon beradigan aloqa vositasi sifatida chet tili haqidagi g'oyalarni shakllantirish;

- boshlang'ich sinf o'quvchilarining lingvistik ko'nikmalarini kengaytirish, boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun mavjud bo'lgan va boshlang'ich darajada chet tilida og'zaki va yozma nutqni o'zlashtirish uchun zarur bo'lgan elementar lingvistik g'oyalarni o'zlashtirish;

- boshlang'ich sinf o'quvchilarining yangi til dunyosiga kommunikativ va psixologik moslashuvini ta'minlash, keyinchalik psixologik to'siqni yengib o'tish va chet tilini aloqa vositasi sifatida ishlatish;

- simulyatsiya qilingan aloqa vaziyatlarida, rolli o'yinlarda ishtirok etish jarayonida yosh o'quvchining shaxsiy fazilatlarini, uning e'tiborini, tafakkurini, xotirasini va tasavvurini rivojlantirish;

- chet tilidan foydalangan holda o'quv o'yinlari, o'quv spektakllari jarayonida bolalarning hissiy-emotsional holatini rivojlantirish;

- boshlang'ich maktab o'quvchilarini yangi ijtimoiy tajriba bilan tanishtirish, oilaviy, maishiy, o'quv aloqalariga xos bo'lgan o'yin vaziyatlarida chet tilida turli xil rollarni o'ynashni hisobga olgan holda;

- kognitiv qobiliyatlarni rivojlantirish, o'quv-uslubiy to'plamning turli tarkibiy qismlari bilan muvofiqlashtirilgan ish qobiliyatini, juftlikda, guruhda ishlash qobiliyatini o'zlashtirish.

A. A. Leontievning so'zlariga ko'ra, *"tilni boshidanoq o'rganish shunchaki yangi kommunikativ vositani o'zlashtirish emas, balki yangi dunyoni kashf etish bo'lishi kerak"*².

¹ Christine Howe. 'Gender and Classroom Interaction', 1997

² Леонтьев А.А. Психология общения — М.: Смысл, 1999. — 365 с

Tarkibni sinchkovlik bilan tanlash nutq predmetlarini (aloqa mavzusi), til va nutq birliklarini, shuningdek, yosh o'quvchilar uchun qiziqarli va qulay bo'lgan ijtimoiy-madaniy bilimlarni ajratib ko'rsatishga imkon beradi. Ushbu yoshdagi maktab o'quvchilari chet ellik tengdoshlarining hayoti, bolalar folklori (sanoq, qofiya, qo'shiq), an'analar, mavjud badiiy adabiy asarlar bilan tanishishdan mamnun bo'ladilar.

Ushbu yoshdagi mavzuga bo'lgan muhabbat darsda yaratilgan psixologik qulaylik, quvonch, ehtiyoj va muloqotga tayyorlik hissi bilan chambarchas bog'liq.

Chet tilidagi nutq faoliyatining shakllanishi yosh o'quvchining shaxsiyatini rivojlantirishda alohida ahamiyatga ega. Boshlang'ich ta'limda chet tilidagi ta'lim rivojlanish psixologiyasi nuqtai nazaridan muhim ahamiyat kasb etadi. O'qituvchiga katta talablar qo'yiladi: bolani mustaqil ravishda o'rganishga o'rgatish kerak: o'z faoliyatini rejalashtirish, maqsadlar qo'yish va ularga erishish uchun maqsadli harakat qilish, chet tilidagi nutqni o'zlashtirish jarayoni va natijalarini baholash. Chet tilini o'qitish bolalarning erta kommunikativ-psixologik moslashuvi uchun sharoit yaratishga va kelajakda chet tilini aloqa vositasi sifatida ishlatishda psixologik to'siqni engishga qaratilgan³.

Til inson muloqotining asosiy vositasidir va ma'lum qonunlarga muvofiq ishlaydigan ma'lum elementlardan (fonetik, leksik, grammatik va boshqalar) iborat tizimdir. Ushbu tizim yordamida insonning tafakkuri shakllanadi va uning barcha aqliy funktsiyalari (xotira, e'tibor, idrok va boshqalar) rivojlanadi. Chet tilini o'zlashtirish jarayoni ikki tomonlama jarayondir. Bu o'qituvchining o'quv faoliyati va o'quvchining tilni o'zlashtirishga qaratilgan o'quv faoliyatini o'z ichiga oladi. Tabiiy til muhitida chet tilini o'zlashtirish eng maqbul variant ekanligi aniq.

Boshlang'ich ta'limdanoq bolalar ingliz tilini o'rganishni boshlaydilar. Agar o'qish va yozish ular uchun ozmi-ko'pmi tanish bo'lsa, unda boshlang'ich ta'limda ingliz tili ko'pchilik bolalar uchun yangi mavzu. Barcha yangi narsalar singari, ushbu mavzu boshlang'ich maktab o'quvchilarining katta qiziqishini uyg'otadi va o'qituvchi uchun eng muhimi bu qiziqishni saqlab qolishdir.

Xulosa:

Avvalo, shuni esda tutish kerakki, bola hech qanday bosimga toqat qilmaydi va ko'plab qoidalarga rioya qilishga majbur bo'lgan kattalardan farqli o'laroq, unga faol qarshilik ko'rsatadi. Bolaga keyingi hayotda ingliz tiliga ehtiyoj borligini tushuntirish befoyda. Shuning uchun o'quv jarayoni bolalar uchun iloji boricha ijodiy va qiziqarli bo'lib qolishi kerak

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Christine Howe. 'Gender and Classroom Interaction, 1997.
2. Kindling and Thompson, Michael Joseph. 'Raising Cain, 1999.
3. Леонтьев А.А. Психология общения — М.: Смысл, 1999. — 365 с.
4. Pedagogical conditions for the organization of gender based training Innovative research in modern education" S.O Sharifzoda - Hosted from Toronto, Canada30
5. Texnologiya ta'limi jarayonida integrativ texnologiyalar foydalanib o'quvchilarda tayanch kompetensiyalarni shakllantirish imkoniyatlari" S.O Sharifzoda - ... электронный журнал «Образование и наука в XXI ...

³ Kindling and Thompson, Michael Joseph. 'Raising Cain', 1999.

6. Possibilities of using integrative technologies in technology lessons, S.O. Sharifzoda - European multidisciplinary journal of modern science ...
7. Gender Yondashuvi Asosida Katta Yoshdagi Maktabgacha Yoshdagi Bolalarga Chet Tilini O'rgatish Mexanizmlari" M Sharifzoda - Бюллетень студентов нового Узбекистана, 2023
8. Interactive methods of teaching foreign languages in higher education" TDS Ugli - European International Journal of Pedagogics, 2023
9. Factors For Preparing Students For Pedagogical Activities Aimed At Socialization On The Basis Of A Gender Approach" S. SHARIFZODA - ... Conference on Management, Economics & Social ..., 2023
10. Pedagogical conditions of socialization of students on the base of gender approach in education. S. Sharifzoda., International Conference On Higher Education Teaching, 1(8), 21–24. Retrieved from(2023) <http://aidlix.com/index.php/de/article/view/1571>

